

LAGUNE V DELTI DONAVE

// Franc Janžekovič in Catalin-Razvan Stanciu

Delta Donave je ob izlivu v Črno morje oblikovala lagune in veličastno močvirje z nepreglednim obsegom trstičja. Z obiskom lagun smo na svoj račun prišli ljubitelji galeb, čiger, pelikanov, kormoranov in drugih vodnih ptic. Obzirno smo stopili v njihov naravni habitat in občudovali vrstno pestrost in ohranjenost naravnega bogastva.

Izliv reke Donave v Črno morje oblikuje izjemen močvirni ekosistem površine 4152 km². Večina območja leži v Romuniji, manjši severni del pa v Ukrajini. V romunščini ga imenujejo *Delta Dunării* (delta Donave). Gre za največje močvirje v Evropi, kjer prevladuje trstičje, ki prerašča plitvo vodo. Nepregledne površine trstičja se izmenjujejo s pasovi odprte vode in plavajočim močvirnim rastlinjem. Na stiku sladkovodnega močvirja s slano vodo Črnega morja so nastale lagune z mirno in plitvo vodo (globine okrog 0,5 metra). Lagunsko vodo od morja ločujejo pasovi plavajočega rastlinja in kopnine peščenih grebenov. Tako je oblikovan izjemen življenjski prostor za močvirske ptice. Raznolike življenjske razmere in bogastvo hranil omogoča visoko biodiverzitetu vseh skupin živali, predvsem pa rib, mehkužcev in rakov.

ROŽNATI PELIKAN
(*Pelecanus onocrotalus*)
foto: Luka Jurinović

Obsežnosti močvirja oz. trstičja v delti Donave sem se zavedel šele po večurnem potovanju po plovnem kanalu. Tradicionalno kopensko izhodišče za raziskovanje delte je pristaniško mesto Tulcea. Od tod smo z ladjo nadaljevali pot po glavnem kanalu Donave do zadnjega naselja Sulina, ki leži na stičišču rečne struge in obale Črnega morja. Edino prevozno sredstvo, s katerim je moč pluti po ozkih kanalih med trstičjem, je čoln z ravnim dnom in plitvim ugrezom. Lagune smo obiskali septembra, ko je bila gnezditve že daleč

za nami, jesenski prelet pa se še ni začel. Glavni razlog za obisk najbolj vzhodne točke Evropske unije je bila udeležba na strokovnem srečanju raziskovalcev galebov, ki je potekala prav v Sulini in o kateri smo na kratko poročali v prejšnji številki *Sveta ptica* (letnik 30, št. 4).

PELIKANI, GALEBI IN ČIGRE

Na ekskurziji po lagunah smo lahko opazovali obe v Evropi živeči vrsti pelikanov: kodrastega (*Pelecanus crispus*) in rožnatega (*Pelecanus onocrotalus*). Pelikani so izjemne ptice, ki ljudi navdušijo na več načinov. Najprej zaradi velikosti in bele barve, primerljivi so z labodi. Manj znana anatomsko podrobnost pelikanov je plavalna koža, ki povezuje vse štiri prste, od tod tudi ime skupine veslonožci. Potem zaradi

ZNAČILNOSTI ROMUNIJE:

Površina: 238.397 km²

Št. prebivalcev:
okrog 19.000.000

Št. vrst ptic: v Romuniji
gnezdi približno 300 vrst ptic

Št. parkov: 14 narodnih
parkov in 18 naravnih parkov

Pogled s ptičje perspektive na lagune delte Donave. Osrednji kopenski del so peščene naplavine, levo od njih je Črno morje in desno od peščin laguna Sacalin.

foto: Viorel Gavril

KODRASTI PELIKAN (*Pelecanus crispus*) v laguni Musura
foto: **Catalin-Razvan Stanciu**

RIBJI GALEB (*Ichthyaetus ichthyaetus*)
foto: **Catalin-Razvan Stanciu**

Maketa beluge (*Huso huso*) v naravni velikosti pred Biodiverzitetnim centrom in sedežem uprave biosfernega parka Delta Donave
foto: **Franc Janžekovič**

BELOREPEC (*Haliaeetus albicilla*)
foto: **Catalin-Razvan Stanciu**

RIBJI OREL (*Pandion haliaetus*)
foto: **Catalin-Razvan Stanciu**

ZANIMIVE VRSTE PTIC V LAGUNAH DELTE DONAVE:

Kostanjevka (*Aythya nyroca*)

Rjavovrati ponirek (*Podiceps grisegena*)

Pritlikavi kormoran (*Microcarbo pygmaeus*)

Kodrasti pelikan (*Pelecanus crispus*)

Rožnati pelikan (*Pelecanus onocrotalus*)

Belorepec (*Haliaeetus albicilla*)

Ribji orel (*Pandion haliaetus*)

Črnomorski galeb (*Larus cachinnans*)

Ribji galeb (*Ichthyaetus ichthyaetus*)

Kaspijska čigra (*Hydroprogne caspia*)

Kričava čigra (*Thalasseus sandvicensis*)

Belolična čigra (*Chlidonias hybrida*)

ČRNOMORSKI GALEBI (*Larus cachinnans*) in kaspijske čigre (*Hydroprogne caspia*) na peščeni brežini, ki ločuje laguno Sacalin od Črnega morja v ozadju.

foto: **Catalin-Razvan Stanciu**

izjemno velikega kljuna s kožno vrečo na spodnji čeljusti, s katero zajemajo ribe. Pelikani se ne potapljajo, ampak lovijo ribe do globine, ki jo dosežejo z iztegnjenim vratom. Domačin, poznavalec ptic in kronist dogajanja v delti Eugen Petrescu nam je pojasnil način prehranjevanja pelikanov in dogajanje pozimi. Zaradi ohlادتve se ribe umaknejo na dno v globlje vode in pelikani jih več ne dosežejo. Uspešno pa ribe lovita veliki (*Phalacrocorax carbo*) in pritlikavi kormoran (*Microcarbo pygmaeus*). V takih razmerah pelikani živijo na račun kleptoparazitizma, to pomeni, da kormoranom kradejo ulovljene ribe. Lagune v delti Donave so pravi kraj za opazovanje galebov in čiger, saj jih vabi plitva voda, bogata z ribami. Našo pozornost sta zbujala črnomorski galeb (*Larus cachinnans*) in ribji galeb (*Ichthyaetus ichthyaetus*), ki ju v osrednji Evropi redko opazujemo, tukaj pa gnezdita. Med čigrami

sta največ zanimanja poželi kaspijska (*Hydroprogne caspia*) in kričava čigra (*Thalasseus sandvicensis*), obe selivki in občasni gnezdilki delte Donave.

KRITIČNO OGROŽENA RIBA BELUGA

V Črnem morju živi največja vrsta ribe jesetrovke, t.j. beluga (*Huso huso*; v romunščini *morunul*). Odrasle živali dosežejo velikost od 1,5 do 3 m in maso od 20 do 250 kg. Gre za anadromno vrsto, ki se drsti v zgornjem toku rek, odrasle živali pa živijo v morju. Populacija črnomorskih belug je kritično ogrožena, glavna vzroka ogrožanja sta ovire na selitvi in lov. Močno so jo prizadele zapornice na rekah, ki so ji preprečile selitev in prihod na dristišča. Z vzpostavitev zapornic Đerdap na Donavi se je prekinila selitvena pot belug do zgornjega toka donavskih pritokov, vključno z Dravo in Savo, in

s tem tudi njen prihod v Slovenijo. Lov na beluge je danes močno reguliran, vrsta pa je ekonomsko zanimiva predvsem zaradi jajčec, ki jih predelujejo v delikateso kaviar. Ob tej priložnosti naj omenim, da so nekatere zgodnje civilizacije temeljile na lovu beluge. Med najbolj znanimi je tista iz Lepenskega Vira v Srbiji, od koder so znane iz kamna izklesane ribje glave s podobo beluge.

OHRANJENO TRSTIČJE IN SISTEM KANALOV

Posebna ekskurzija je bila posvečena obisku lagune Sacalin. Pot do nje od kraja Sulina vodi po kanalih med trstičjem in traja več ur. Naš vodnik ni bil le večš voznik čolna, ki se je spretno izogibal trkom z naplavinami, predvsem je poznavalec plovnih poti in se je dobro orientiral v labirintu trstičja. Skozi

zgodovino je bilo več poskusov osušitev močvirja v delti reke Donave. Na srečo so se vsi poskusi osuševanja, vključno z zadnjim iz socialističnih časov, končali neuspešno. Trstičje, katerega površine se merijo v desetinah kvadratnih kilometrov, uspeva v vsej moči in lepoti. Priča smo bili izjemnim prizorom, ko je skupaj z vodo »valovalo« tudi več metrov visoko trstičje, nad njim pa so se spreletavali rjavi lunji (*Circus aeruginosus*), belorepci (*Haliaeetus albicilla*) in ribji orli (*Pandion haliaetus*). Med izletom v laguno Sacalin smo se ustavili v majhni ribiški vasi Sfântu Gheorghe. Tukaj se vse življenje vrti okrog rib in tudi v restavraciji smo izbirali samo med ribjimi meniji. Naši romunski gostitelji so jo ljubkovalno klicali »fișlandija«.

Habitat v laguni Sacalin z rogozom, plavajočim rastlinjem in obsežnim trstičjem, ki se razteza čez celotno obzorje

foto: **Franc Janžekovič**